

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

چکیده:

یکی از مهم ترین و اساسی ترین سوالاتی که در ذهن کارشناسان و معلم های واقعی نقش بسته است، آن است که چگونه می توان مفاهیم آموزشی را در ذهن مخاطبین نهادینه کرد و هریک از آنان به فراخور تجربه و حوصله خود راه حلی را برای برون رفت از چالش پیش رو پیشنهاد می کنند. از جمله، موضوعاتی که مطرح می شود مساله نقش تکنولوژی آموزشی در تسهیل آموزش هاست. این گونه معلمان از برنامه ها و وسایل کمک آموزشی بیشتر از از همکاران خود استفاده می کنند و اغلب خود مبادرت به ساختن ابزارها و وسایل کمک آموزشی می نمایند. چنین معلمانی قادرند از کمترین امکانات بیشترین بهره برداری ها را بنمایند. با توجه به مطالب ذکر شده بنده نیز برای علاقه مند نمودن دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان رشته علوم انسانی به درس جغرافیا ۳ و ۲ سعی نموده ام که از روش سخنرانی و متکلم وحده بودن در کلاس خارج شده و از وسایل کمک آموزشی و تدوین نرم افزار جغرافیا به صورت powerpoint و فیلم آموزشی و انواع روش های مشارکتی استفاده نموده و کلاس فعال و با نشاط داشته باشم تا دانش آموزان با میل و رغبت بیشتری در کلاس درس حاضر شوند.

واژگان کلیدی: جغرافیا، دانش آموزان، علاقه مند سازی، ابزار و نرم افزارها

۱- مقدمه:

۱-۱- بیان مساله

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

مسئله ای که بنده با آن مواجه شدم و باعث شد که تغییراتی در کلاس ایجاد کنم هر ساله در پایان هر دو نیم سال (اول و دوم) از دانش آموزان می خواهم که نقطه نظرات خود را در قالب نظرات، انتقادات و پیشنهادات در مورد روش تدریس بنده ارائه دهند پس از جمع آوری به این نتیجه رسیدم که دانش آموزان سال دوم انسانی که جغرافیا درس تخصصی آنان می باشد نسبت به رشته تجربی و ریاضی علاقه کمتری نشان می دهند و نمره ارزشیابی های مستمر آنان در این درس کمتر است به همین دلیل تصمیم گرفتم پژوهشی در این زمینه انجام دهم.

- چرا دانش آموزان به درس جغرافیا علاقه چندانی ندارند؟

- آیا شیوه تدریس بنده یا دبیران سال های قبل سبب بی انگیزه نمودن آنها به درس جغرافیا شده است؟

- عدم آشنایی دانش آموزان به نحوه مطالعه این درس، سبب بی علاقه ای آنها به این درس شده است؟

- عدم توجه به ارزشیابی های مستمر و تکوینی در یادگیری درس جغرافیا تاثیر داشته است؟

- عدم استفاده از وسایل کمک آموزشی در تدریس توسط دبیران موثر بوده است؟

- چگونه می توان دانش آموزان را به درس جغرافیا علاقه مند سازم؟

اینها سوالاتی بودند که باید پاسخ آنها را پیدا کرده و راهکارهای مناسب برای آنها پیدا می کردم.

۲- توصیف وضع موجود :

ارزشیابی بخشی از فرایند یاددهی - یادگیری است. همه دست اندرکاران امور آموزشی و تربیتی با کلمه ارزشیابی و امتحان آشنایی دارند. اگر بگوییم که ارزشیابی حلقه مفقوده یادگیری محسوب می شود زیاد به خطا نرفته ایم چرا که از یک نظر ارزشیابی آخرین حلقه از فعالیت های آموزشی معلم و برنامه درسی محسوب می شود و از نظر دیگر ارزشیابی در روش های فعال تدریس جغرافیا باید مقدم و استمرار دهنده برنامه های درسی و فرایند تدریس شمرده شود. همه گمان می کنند که ارزشیابی مخصوص اندازه گیری دانش ها و مهارت ها ی دانش آموزان از مطالب مطرح شده در کلاس درس است در حالی که ارزشیابی باید شامل برنامه درسی و فعالیت های معلم در کلاس و نحوه تدریس وی نیز می باشد و به عنوان ابزاری برای درک نقایص برنامه و روند تدریس و یادگیری دانش آموز به کار رود. حال می توان گفت که ارزشیابی بخشی از فرایند یاددهی - یادگیری است و جدا از آن و در انتهای آن قرار نمی گیرد.

۳- شواهد (۱) :

پژوهش حاضر در بین دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان رشته علوم انسانی می باشد که در برنامه آموزشی آنها جغرافیا ۲ و استان شناسی و جغرافیا ۳ گنجانده شده است. امسال هم طبق سالهای قبل برای اینکه بدانم چرا دانش آموزان به درس جغرافیا علاقه کمتری نشان می دهند و چه کار کنم که دانش

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

آموزان از این حالت خارج شوند و با دید دیگری به این درس نگاه کنند به اهمیت درس جغرافیا پی ببرند ابتدا از خود آنها خواستیم که نظرشان را درباره این درس و کلاس بنویسند و بگویند چه انتظاری از کلاس جغرافیا دارند و دوست دارند از چه روشی برای تدریس این درس استفاده شود. بعد از نظر خواهی از دانش آموزان با مشاور و همکارانم در باره علل بی علاقه‌گی و ضعف دانش آموزان در این درس صحبت نمودم سپس از تعدادی از اولیاء دانش آموزان ضعیف دعوت به عمل آمده و علل بی علاقه‌گی و ضعف فرزندشان را نسبت به درس جویا شدم.

۴- تجزیه تحلیل اطلاعات (یافتن راه حل):

پس از بررسی نظرات و مطالعه کتاب ها و مجلات مختلف و همفکری و مشاوره با مشاور در مدرسه و سایر همکاران درباره علت عدم علاقه دانش آموزان به درس جغرافیا به نتایجی دست یافتیم که به شرح ذیل می باشد:

نظرات همکاران:

- نداشتن انگیزه

- توجه بیش از حد به مسائل جانبی و حاشیه ای (تفریح و میهمانی ، شب نشینی و...)

- توجه ،علاقه و تحت تاثیر برنامه های تلویزیونی و ماهواره ای قرار گرفتن

- سطح پایین تحصیلات خانواده

- تحت تاثیر محیط قرار گرفتن

- نداشتن برنامه ریزی و عدم رسیدگی به موقع به تکالیف نظرات والدین

- عدم علاقه به مطالعه

- نداشتن انگیزه و هدف

- صرف اوقات زیادی از شبانه روز برای دیدن برنامه های تلویزیونی

- سطح تحصیلات خانواده

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

نظر خواهی از دانش آموزان برای من بسیار حائز اهمیت بود به همین دلیل از آنها خواستم که نظرات، خواسته ها و علت عدم علاقه شان به درس جغرافیا را بدون نوشتن مشخصاتشان روی برگه ای برایم بنویسند. البته نظر خواهی از دانش آموزان فقط اختصاص به سال دومی ها نداشت بلکه از پایه های بالاتر هم نظر سنجی به عمل آمد. علاوه بر نظر خواهی از کلیه دانش آموزان با چند تن از دانش آموزان ممتاز و درس خوان و دانش آموزان ضعیف مصاحبه ای ترتیب دادم که مختصری از گزارش به شرح ذیل می باشد.

نظرات دانش آموزان :

الف- نظر دانش آموزان ممتاز و درس خوان :

- نحوه تدریس دبیر

- خشک و بی روح بودن کلاس

- ترس و دلهره و اضطراب دانش آموزان از پرسش های شفاهی

- زمان کم و حجم زیاد درس استان شناسی

ب- نظر دانش آموزان ضعیف

- نداشتن انگیزه و درک درست و روشن از آینده

- عدم علاقه به مطالعه و عدم آگاهی به نحوه صحیح مطالعه

- تحت تاثیر محیط قرار گرفتن

- نداشتن علاقه به کلاس و درس

موارد ذکر شده مهمترین مسائل دانش آموزان بود که حالا جزئی از دغدغه های ذهنی من شده بود و باید تا جایی که می توانستم در بهبود وضعیت تلاش می کردم.

۵- انتخاب راه حل و اعتبار بخشی :

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

غالباً درس‌هایی مانند فیزیک، شیمی و زیست‌شناسی و... دارای آزمایشگاهی بوده و دانش‌آموزان در این کلاس‌ها می‌توانند از وسایل آزمایشگاهی استفاده نموده و تنوعی در کلاس ایجاد شود در صورتی که کلاس جغرافیا محدود به همان کلاس بوده و معمولاً کلاس خشک و بی‌روح است به همین جهت باید کاری می‌کردم که کلاس جغرافیا را به کلاس شاد و دلپذیر تبدیل کنم که دانش‌آموزان از این کلاس نه تنها خسته نشوند بلکه لذت هم ببرند. بنابر این جهت تنوع اکثر اوقات با دانش‌آموزان به کارگاه رایانه می‌رفتیم.

۵-۱- روش اجرا:

قبل از ارزشیابی باید درس را تدریس نمود. هرچند موضوع روش ارزشیابی و نحوه علاقه نمودن دانش‌آموزان به درس جغرافیا می‌باشد ولی ابتدا اشاره ای کوتاه به روش تدریس اینجانب در کلاس درس نموده و بعداً به روش ارزشیابی می‌پردازم. بنده حدود ۱۴ سال است که در شهرستان گرمی (مغان) به تدریس جغرافیا مشغول هستم در طول این سال‌ها تمام سعی و تلاش بنده این بوده که حداکثر توان علمی و تجربی خویش را جهت بالا بردن کیفیت تدریس با استفاده از روش‌های مختلف تدریس به کار گیرم تا بیشترین نتیجه را در یادگیری و شکوفایی استعدادها دانش‌آموزان داشته باشم. در طول این سالها با روش‌های مختلفی آشنا شده و اغلب دارای نتایج خوبی بوده‌اند هر چند که بعضی از آنها وقت زیادی را نیاز داشته‌اند. در این راستا با دانش‌آموزان متفاوتی سروکار داشته‌ام از تیزهوشان و نمونه تا کارودانش و مدارس عادی و... سعی نموده‌ام در هر کلاس با توجه به سطح فکر دانش‌آموزان از روش‌های متفاوتی برای تدریس و ارزشیابی استفاده نمایم. همچنین در طول این سال‌ها به این نتیجه رسیده‌ام که تدریس زمانی می‌تواند بیشترین راندمان را داشته باشد که:

- معلم به موضوع مورد تدریس علاقه واقعی داشته باشد و برای آن ارزش قائل شود.
- برای دانش‌آموزان ارزش قائل شود که این درس در هر رشته‌ای که باشد مورد استفاده قرار گیرد.
- آشنایی با انواع روش‌های نوین تدریس در امر یادگیری و استفاده از وسایل کمک آموزشی نظیر نرم افزار جغرافیا و تدوین آن، فیلم آموزشی و نقشه و ...

۵-۲- جرای راه حل و نظارت:

۵-۲-۱- روش تدریس:

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

معمولا جلسه اول، ورود به هر کلاس را با نام جلسه معارفه و آشنایی آنان با روش تدریس و انتظارات دبیر از آنان و آگاه نمودن آنان به خصوص دانش آموزان سال دوم که تدریس جغرافیا در مقطع متوسطه از سال دوم شروع می شود به اینکه چرا این رشته (ریاضی - تجربی - انسانی) را انتخاب نموده اند و دادن اطلاعاتی راجع به رشته انتخابی و اینکه با انتخاب رشته مورد نظر آینده خود را رقم زده اند حال برای رسیدن به هدف مورد نظر در رشته انتخاب شده چگونه برنامه ریزی نمایند اطلاعاتی را در اختیار دانش آموزان قرار می دهیم.

در جلسه دوم که تدریس شروع می شود برای اینکه به عمق مطالب درسی پی ببرند در جلسه اول مطالبی راجع به نحوه مطالعه این درس در اختیار دانش آموزان قرار می دهیم اینکه محیطی را برای مطالعه انتخاب نمایند فضای آرام و ساکت، از لحاظ نور دهی مکان مطالعه، اختصاص چه زمانی برای مطالعه هر درس، پیش مطالعه دروس قبل از تدریس دبیر با وجود توضیحاتی که در جلسه معارفه حاصل تجربیات بنده در مورد شیوه مطالعه بوده در اختیار دانش آموزان قرار داده تا آنان را به مطالعه و کتابخوانی نه تنها به درس جغرافیا بلکه به سایر دروس و مطالعات غیر درسی علاقه نشان دهند. قبل از تدریس در جلسه اول از دانش آموزان می خواهیم به مدت ۱۵ الی ۲۰ دقیقه سر کلاس به مطالعه درسی که معمولا بر اساس بودجه بندی خودم هر جلسه ۶ صفحه بیشتر تدریس نمی کنم بپردازند تا بنده رئوس مطالب و اهداف رفتاری را یا روی تابلو برای آنها می نویسم یا نرم افزار جغرافیا را که خودم برای اکثر دروس به صورت پاورپوینت آماده نموده ام در سایت راه اندازی نمایم. در حین پیش مطالعه در کلاس به نحوه مطالعه دانش آموزان توجه می کنم که یکی از مشکلات آنان مطالعه با صدای بلند بود. برای دانش آموزان توضیح دادم که هنگام مطالعه سعی نمایید با تمرکز حواس بیشتر و با چشم مطالعه نمایید یا اگر فرصت شد قبل از تدریس مبحث اصلی حداقل ۵ دقیقه در مورد اهمیت موضوع تدریس بحث نمایم یا گوشه ای از فیلم آموزشی راجع به تدریس را برای آنان نمایش دهیم و آنقدر موضوع را مهم و جذاب جلوه می دهیم که دانش آموز دوست داشته باشد موضوع را بدانند. به عنوان مثال اهمیت علم جغرافیا، نظر جغرافیدانان و علمای سیاست را در این ارتباط

توضیح می دهیم. هدف علم جغرافیا - جغرافیای کاربردی و اینکه هیچ فعالیت عمرانی در دنیا بدون جغرافیا امکان پذیر نیست، مثلا درس موقعیت ایران در جغرافیای سال دوم: بر انگیزختن حس ناسیونالیستی - هویت ملی ایرانی بودن و ایران را ساختن در گرو شناخت درست از ایران

- تدریس به کمک وسایل کمک آموزشی نقشه ایران و جهان - نقشه های توپوگرافی - فیلم - عکس - روزنامه کتاب های کمکی علمی - اینترنت با توجه به موضوع تدریس

- روش تدریس تنها یک روش نیست بلکه از روش سخنرانی - گروهی - پرسش و پاسخ - الگوی کاوشگری با استفاده از فیلم آموزشی و نرم افزار جغرافیا با توجه به موضوع درس و وضعیت کلاس استفاده می شود.

درحین تدریس به دانش آموزان فرصت مطرح نمودن سؤالاتی که به ذهنشان می رسد را می دهیم و از سایر دانش آموزان می خواهیم که پاسخ دهند و در نهایت پاسخ های دانش آموزان را جمع بندی و اصلاح می نمایم.

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

- سعی می‌کنم کلاس را زنده و فعال نگه دارم بدین منظور در ضمن تدریس سوال می‌کنم

هر دانش آموزی پاسخ صحیح را بدهد همان موقع نمره می‌گیرد. به منظور علاقه مند نمودن دانش آموزان موضوعات جغرافیایی را در اختیار آنها قرار می‌دهم تا به دلخواه به صورت گروهی موضوعات جغرافیایی مثلاً اهمیت سواحل شمالی و جنوبی ایران یا در مورد عملکرد شورای شهر گرمی (مغان) به صورت میدانی تحقیقاتی را انجام دهند.

- روش دیگر برای علاقه مند نمودن دانش آموزان اختصاص بخشی از نمره مستمر جغرافیا به جمع آوری آلبوم عکس جغرافیایی از مناظر دیدنی و توریستی استان یا استانهای دیگر به خصوص در نیمسال دوم به صورت گروهی که یا به صورت دوربین عکاسی می‌توانند از پدیده های طبیعی یا انسانی که باعث جذب توریست در آن مکان می‌شود جمع آوری نموده و هر دو قطعه عکس را روی برگه A4 نصب و توضیح مختصری راجع به آن بنویسند یا با موبایل یا دوربین دیجیتالی می

توانند عکس از جاذبه های توریستی گرفته با استفاده از powerpoint زیر تصاویر را نوشته و با استفاده از نرم افزار یولید به صورت سی دی تحویل نمایند. باتوجه به اینکه حدود ۲/۵ نمره از آزمون نوبت اول و دوم اختصاص به نقشه دارد جهت تفهیم بیشتر و گرفتن نمره کامل نقشه و شناخت موقعیت پدیده های داده شده ۲۰ نمره به رسم نقشه ایران و استان اختصاص داده که مشاهده نمودم نه تنها رشته انسانی که درس اختصاصی آنان است (چون به صورت اختیاری این نمره را اختصاص داده) اکثر دانش آموزان به کشیدن نقشه علاقه نشان داده و با توجه به اینکه در برگزاری سمینار های جغرافیا از وسایل دست ساخت جغرافیا نیز استفاده می‌شود.

- روش دیگر جهت علاقه مند نمودن دانش آموزان : استفاده از وسایل دست ساخت جغرافیایی مثل ماکت و مدل پدیده های جغرافیایی - نقشه برجسته و...

در جشنواره های دانش آموزی ارزشیابی فعالیت های دانش آموزان در کلاس شامل : تهیه مقاله - تدوین نرم افزار به صورت powerpoint از خلاصه درس جغرافیا- فیلم های آموزشی که از تلویزیون در مورد موضوعات جغرافیایی ضبط کرده اند با توجه به موضوع کتاب - یک تکه از روزنامه - تهیه عکس از اینترنت - جمع آوری اخبار و اطلاعات جغرافیایی و تهیه آلبوم عکس جغرافیایی - کنفرانس در کلاس و... در تعیین نمره ارزشیابی نقش دارد یعنی مجموع نمراتی را که به صورت آزمون کتبی - شفاهی - جمع آوری نقشه - عکس - تحقیق - فعالیت انجام داده اند جمع تقسیم بر تعداد نمره مستمر آنان خواهد بود.

۵-۲-۲- در اجرای روش ارزشیابی مراحل زیر انجام می‌شود که عبارتند از :

در دومین جلسه حضور در کلاس موضوع درس تدریس می‌شود و شیوه های ارزشیابی به دانش آموزان در جلسه اول معارفه گفته می‌شود

اولین ارزشیابی کلاس:

یکی از اولین ارزشیابی های طول سال اولین ارزشیابی است زیرا دانش آموزان معلم را و معلم دانش آموزان را ارزشیابی می کند. دانش آموز نوع سوالات معلم - روش ارزشیابی - صحت ارزشیابی را و معلم دانش آموزان قوی و ضعیف و سطح کلاس را تشخیص می دهد.

- از جلسه دوم به بعد دانش آموزان کلاس به دو گروه الف و ب تقسیم می شوند و هر جلسه از یک گروه درسی پرسیده شود در هر گروه هم دانش آموزان ضعیف هستند هم قوی . هر جلسه از یک گروه درسی می پرسیم و نمی گویم از جایی که از شما درس نپرسیده ام درس می پرسیم و جلسه بعد از گروه بعدی به این ترتیب همه کلاس همه ی کتاب را ارزشیابی می شوند برای سال دومی ها چون درس استان شناسی با حجم زیاد و زمان کم به مدت ۲ سال است تدریس می شود به این روش .

اما سال سوم انسانی یک جلسه تدریس یک جلسه پرسش شفاهی را انجام می دهیم و بعد از اتمام هر فصل آزمون کتبی به عمل می آوریم که تاریخ را در صفحه اول دفتر نمره ثبت می نمایم تا با آزمون های دیگر تداخل نداشته باشد.

- در پایان هر ماه گروه الف و ب مقایسه می شوند نماینده هر گروه نمرات را جمع می کند و میانگین گیری می شود. در دفتر نمره من یادداشت می شود مثلا گروه الف ۱۴/۵ و گروه ب ۱۶/۵ برای دانش آموزان هم رقابت بر انگیز است و هم ایجاد تنوع و شادی می کند.

البته در هنگام آزمون های کتبی سعی می نمایم که ۲ نمونه سوال ، حال یا به صورت ۲ نمونه ۴۰ سوالی چهار گزینه ای یا تشریحی که از انواع سوالات چهار گزینه ای - کوتاه پاسخ - ص.غ - کامل کردنی و... طراحی می شود یعنی بعد از اتمام هر فصل دانش آموز ۲ نمونه سوال دریافت می کند . چون درس جغرافیا ۲ نهایی است سعی می نمایم در آزمونهای کتبی مثلا بعد از اتمام یک فصل از بانک سوالات خودم که جمع آوری نموده ام یا در کامپیوتر ذخیره شده استفاده نمایم تا دیگر دلهره ای برای نوبت دوم نداشته باشند.

- در پایان هر ماه برترین ها به مدیر مدرسه معرفی می شوند ، البته به دانش آموزان گفته می شود که بدترین ها هم معرفی خواهند شد ولی هرگز این کار نمی شود اما به صورت خصوصی از اولیا آنان دعوت به عمل می آید.

- معرفی سر صبحگاه - تشویق توسط دانش آموزان - دادن جایزه به برترین ها .

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

این روش بسیار رقابت بر انگیز و ترغیب کننده است در بین دانش آموزان شور و هیجان ایجاد می کند اینکه بسیاری از دانش آموزان برای اولین بار اسمشان سر صف خوانده می شو، جایزه می گیرند اسمشان به عنوان دانش آموز زرنگ روی تابلو می رود.

- با دانش آموزان سال سوم نمونه سوالات نهایی کار می شود (برای ترسیم نیمرخ توپوگرافی و مقیاس نقشه جزوه داده می شود) به این ترتیب که هر جلسه یک سوال تکثیر می شود و به دانش آموزان داده می شود و تا جایی که که خوانده اند هر نمونه سوال بلند خوانده می شود و همه پاسخ می دهند به این ترتیب هر جلسه یک مرور کوتاه از اول کتاب می شود و تا آخر فروردین ماه حدود ۱۲ نمونه سوال داده می شود. در اولین جلسه بعد از عید نوروز تاریخ امتحان از نمونه سوالات اعلام می شود و تاکید می کنم از همه کلاس های سوم به طور همزمان از ۱۲ نمونه سوال به هر کدام یک مورد اختصاص داده می شود مثلا مورخه ۱۴۰۲/۰۲/۲۰ امتحان می گیرم.

- بالای ۱۷ را تشویق یا در صورت امکان به اردو می بریم .

- اگر این نمره شما خوب باشد بیشترین تاثیر را در نمرات مستمر دارد.

- قبل از شروع درس هر جلسه حتما حضور و غیاب انجام می شد و از علت غیبت دانش آموزان مطلع می شدم و احوالشان را می پرسیدم همین کار باعث می شد که دانش آموزان احساس ارزش کنند و بدانند که معلمش به او علاقه مند است و حضورش در کلاس برایم مهم است.

- برای ایجاد انگیزه مذهبی نیز در دانش آموزان هر جلسه بر خود لازم می دانستم حتما نیاز نیست که همه مسائل مذهبی یا اخلاقی - مهارت های زندگی را دبیران الهیات مطرح نمایند بخشی از اوقات فراغت را علاوه بر حل فعالیت ها توسط دانش آموزان در کلاس و تکمیل توسط اینجانب انجام می شد با استفاده از یک آیه - حدیث یا خواندن مطالبی مثلا در مورد نظر

قرآن در مورد پیدایش جهان از مجلات رشد جغرافیا یا سایر منابع دیگر سر کلاس خوانده می شود و تاثیر به سزایی در یادگیری مطالب درسی و جذابیت و علاقه بیشتری به درس جغرافیا ایجاد می شد.

- یکی دیگر از کارهایی که با توجه به نظر یکی از همکاران که در جلسه شورای دبیران مطرح نمودند انجام دادم این بود که هر دانش آموز قوی و درس خوان با دانش آموزی که از نظر درسی ضعیف است کار کند و وضعیت دانش آموز ضعیف بهتر شود به نسبت بهبود وضعیت دانش آموز ضعیف، دانش آموز قوی را تشویق خواهیم کرد. دانش آموزان درس خوان داوطلبانه و به اختیار با یک یا دو دانش آموز ضعیف کار نموده وضعیت درسی بهتر از قبل شد.

۷- شواهد (۲) توصیف وضع مطلوب :

بعد از انجام دادن این کارها تصمیم گرفتیم که دوباره نظر دانش آموزان را نسبت به کلاس جویا شوم ، به همین دلیل برگه های نظر خواهی را بین دانش آموزان توزیع نموده و از آنها خواستیم نظرات ، انتقادات و پیشنهادات خود را نسبت به درس جغرافیا و روش تدریس بیان کنند

۱- کلاس درس جغرافیا فقط به جغرافیا اختصاص نداشته باشد در صورت امکان از مباحث بیشتری راجع به مسائل جوانان و خواسته ها و نیازهایشان صحبت شود.

۲- در هنگام نوشتن سریع ، خط دبیر خوانا نیست سعی شود بیشتر از نرم افزار جغرافیا استفاده شود که توسط خود دبیر تدوین نموده

۳- اظهار علاقه زیادی به فیلم های آموزشی فراهم شده توسط دانش آموزان در مورد موضوعات جغرافیایی داشتند.

۴- بیشتر سوالات به صورت چهار گزینه ای طراحی شود جهت آمادگی برای کنکور سال سومی ها

۵- در نهایت اظهار رضایت اکثر دانش آموزان از نحوه تدریس و شیوه ارزشیابی و گذشت از یک نمره بد آنها اگر سایر نمرات روند صعودی داشته باشد. در نهایت به پیشنهاد و همکاری یکی از دوستان که در امر تدریس جغرافیا تجربیات ارزنده ای دارند پرسش نامه ای در باره علل عدم علاقه دانش آموزان به درس جغرافیا ، راهکارهای برای بهبود وضعیت تهیه و بین دانش آموزان توزیع شد .

با توجه به اظهار نظر دانش آموزان به این نتیجه رسیدیم که بیشترین تاثیر را در علاقه مندی یا عدم علاقه دانش آموزان به کلاس و درس را :

- رفتار و برخورد و نحوه ارزیابی و تدریس معلم و استفاده از شیوه های مختلف تدریس و آشنایی با شیوه های نوین آموزشی

- استفاده از نرم افزارهای آموزشی

- فیلم آموزشی

- نرم افزار جغرافیا

- نقشه های آموزشی

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

-برنامه تلویزیونی

- مجله تخصصی به همراه سایت گروه جغرافیای دفتر برنامه ریزی و تالیف کتب درسی

-وبلاگ تدوین شده توسط دبیر بر جای می گذارد.

به طور کلی بزرگترین هدف آموزشی پر کردن ذهن نیست، بلکه نظم بخشیدن به آن است، یعنی آن را چنان پرورش دهیم که از قابلیت های خودش استفاده کند.

۸- ارزیابی نهایی و اعتبار سنجی :

بعد از اجرای طرح و نظر خواهی از دانش آموزان و اولیاء آنها به این نتیجه رسیدیم که طرح مورد توجه دانش آموزان قرار گرفته و با اظهار رضایتی که با تکمیل پرسشنامه نشان دادند متوجه شدم که بحمدالله توانسته ام رضایت دانش آموزان را جلب نمایم. نظرات دانش آموزان هر کلاس را بررسی نموده و خواسته های هر کدام را جداگانه دسته بندی نمودم و در هر کلاس طبق خواسته های آنها و تقاضا هایشان را عمل می کردم.

مهم ترین مسائلی که برای علاقه مند شدن به درس جغرافیا عنوان می کردند عبارت بودند از :

- نحوه تدریس و برخورد دبیر

- ایجاد انگیزه و شور و شوق و تنوع در کلاس

- استفاده از فیلم های آموزشی و برنامه های آموزشی تلویزیونی ضبط شده توسط دانش آموزان در مورد موضوعات جغرافیایی

- تدوین نرم افزار جغرافیا به صورت powerpoint با استفاده از خلاصه دروس دبیر

- تهیه نقشه های برجسته ، ماکت و وسایل دست ساخت موضوعات جغرافیایی جهت شرکت در مسابقات و جشنواره های دانش آموزی

- جمع آوری اخبار و اطلاعات جغرافیایی شهرستان و استان و تهیه آلبوم عکس جغرافیای و تهیه روزنامه دیواری از مناطق توریستی و دیدنی

- نوشتن مطالب زیبا و پند آموز از معصومین و بزرگان روی تابلو و توضیح مختصری در مورد آنها

- صحبت راجع به مسائل و مشکلات جوانان و آینده رشته تحصیل آنها

در ضمن طرح و پرسش نامه ای را که تهیه کرده بودم را در اختیار مدیر دبیرستان ، سر گروه آموزشی وسایر همکاران جغرافیا قرار دادم ونظرشان را در مورد طرح جویا شدم که خوشبختانه مورد توجه واقبال آنان قرار گرفت.

انجام همه این کارها باعث شده بود نظر دانش آموزان در باره کلاس جغرافیا تغییر کرده و تا حدودی باعث ایجاد علاقه و انگیزه در آنها شود . اما هنوز کار تمام نشده و باید باز هم تحقیق کرد و کار کرد چرا که راهی طولانی پیش رو داریم و با دانش آموزان و فکر و روح آنها سروکار داریم به امید روزی که آنگونه باید بتوانیم بر دانش آموزان عزیز و توانمند این مرز و بوم اثر گذار بوده و در اه پیشرفت و سرفرازی ایران عزیزمان بیش از پیش قدم برداریم.

۹- نتیجه گیری و پیشنهادات :

نتیجه این روش ها را در امتحان نیمسال دوم بارها و بارها مشاهده کرده ام :

- میانگین نمرات کلاسی حدود ۲ نمره افزایش یافت.

- دانش آموزانی بوده اند که اکثر دروس را تجدید شده اند ولی جغرافیا را قبول شده اند.

- با برگزاری امتحان از نمونه سوالات نهایی برای سال سوم به طور آزمایشی ،استرس امتحان نهایی تا حدودی کاهش یافته است.

- خود دانش آموزان از روش تدریس و ارزشیابی - اداره کلاس و روش های مختلف بسیار راضی و خشنود بوده اند.

۹-۱- راههای علاقه مندی دانش آموزان به کلاس :

- فعال نمودن و شرکت دادن دانش آموزان به کلاس در بحث های گروهی و ارائه کنفرانس توسط آنان.

- ایجاد انگیزه در دانش آموز

- برخورد محترمانه و ارزش گذاری به شخصیت دانش آموز و درک آنها

- آموزش نحوه صحیح مطالعه

- ایجاد تنوع و نشاط در کلاس با استفاده از روش های نوین یادگیری

- همیاری باعث رشد ادراک دانش آموزان می شود، زیرا آنها رغبت در پی فعالیت گروهی سطوح بالاتر یادگیری (کاربرد، تجزیه و تحلیل و ارزیابی) می شوند

(الیس ووالن، ۲۸۰، ۱۳۸۲)

- در بحث های گروهی همه ی اعضای گروه فرصت اظهار نظر و رهبری را می یابند و مهارت رهبری آنان تقویت می شود، هم چنین کار کردن با یکدیگر را

به طور طبیعی تجربه می کنند

۱۰- پیشنهادات :

- استفاده و آشنایی دبیران محترم با انواع روش های نوین تدریس در فرایند یاد دهی و یادگیری که موجب تنوع و علاقه مندی بیشتر دانش آموزان در بحث های درسی و علمی می شود.

- پیش مطالعه درسی توسط دانش آموزان ۲۰ دقیقه قبل از تدریس دبیر در کلاس.

- تهیه وسایل کمک آموزشی مربوط به آموزش جغرافیا مانند انواع فیلم، سی دی و نرم افزارهای آموزشی رایانه ای، نقشه البته به شرط استفاده از این وسایل توسط دبیران.

- برگزاری بازدید های علمی برای دانش آموزان در درس جغرافیا به صورت هدفمند و سازماندهی شده

- مشارکت هرچه بیشتر دبیران و مسئولان مدرسه ها با دانش آموزانی که قصد انجام فعالیت های خارج از مدرسه را دارند، مانند تهیه ملزومات و امکانات برای

تهیه ماکت، وسایل دست ساخت و روزنامه دیواری و تحقیقات میدانی و تشویق این گونه فعالیت ها

- افزایش اهمیت دادن به دوره های تخصصی آموزش ضمن خدمت دانش دبیران جغرافیا و شرکت فعال همکاران
- استفاده نکردن از دبیران غیر متخصص برای تدریس جغرافیا
- افزوده شدن میزان جذابیت مطالب کتاب های درسی جغرافیا توسط مولفان محترم و بازنگری در مورد محتوی درس جغرافیای استان شناسی که با توجه به حجم زیاد وزمان کم تدریس مطالب جذاب استان برای دانش آموزان آنگونه که باید مقدور نمی باشد.
- استفاده از ارزشیابی مستمر از نحوه تدریس و تهیه چک لیست های آموزشی - یادگیری توسط دبیران
- مجهز کردن کتابخانه های مدارس به کتاب های جغرافیایی و مجلات آموزشی این رشته
- در صورت امکان تاسیس و تجهیز اتاق جغرافیای مدارس و مناطق آموزش و پرورش و سیستم هوشمند رایانه ای
- برگزاری جشنواره های تدریس دبیران و جشنواره های از وسایل دست ساخت و تحقیقات دانش آموزی
- استفاده از سایت تکنولوژی آموزشی و تجهیز مدارس به وسایل مورد نیاز به خصوص نقشه های آموزشی لازم و نرم افزارهای مورد نیاز آموزشی در درس مبانی دانش جغرافیا که تدریس مطالب آن به کارگاه آموزشی مناسب نیاز دارد
- در صورت امکان برای هر درس کلاسی اختصاص داده شود و امکانات لازم مورد نیاز برای هر درس به تناسب رشته تحصیلی و درسی که تدریس می شود در اختیار معلم و دانش آموزان قرار داده شود
- استفاده بیشتر از نرم افزارهای آموزشی می تواند در علاقه دانش آموزان موثر باشد به عنوان مثال مطالب درسی را به صورت powerpoint آماده کرده و در کلاس استفاده شود همانطوری که بنده در دروس جغرافیا ۱ و ۲ و استان شناسی اکثر مطالب را بدین صورت آماده نمودم.
- تشکیل و حمایت از انجمن های علمی فرهنگیان و دانش آموزان با امکانات و فضای فراهم تشکیل بانک اطلاعاتی در دسترس عموم از موفقیت ها و تجارب گذشته دانش آموزان برتر و فرهنگیان نمونه
- احیای پژوهشگاه معلم به شکل علمی - پژوهشی نه صرفا در قالب گروههای آموزشی
- برنامه ریزی و سرمایه گذاری صبورانه و هدفمند بر کیفیت آموزشی که به تبع بعد از چند سال کمیت آموزشی مورد نظر را نیز فراهم می کند.

- متاسفانه جامعه دبیر جغرافیا را کسی می داند که صرفاً معلومات عمومی دارد، در حالی که در عصر کنونی جغرافیا علمی تخصصی و کاربردی است. با آرزوی توفیق برای تمامی کسانی که به جغرافیا عشق می ورزند و آن را علمی مقدس می دانند.

۱۱- منابع :

- الیس ، سوزان ووالن . آشنایی با یادگیری از طریق همیاری ، ترجمه طاهر رستگار و مجید ملکان، نشرنی ، تهران ، چاپ هفتم ۱۳۸۲،
- بروس ، چویس، ویل ،مارشال ،الگوهای تدریس ۲۰۰۰ ، ترجمه محمد رضا بهرنگی ، نشر کمال تربیت تهران ، چاپ اول ۱۳۸۰.
- شعبانی ، حسن ، مهارت های آموزشی ، روش ها و فنون تدریس ، انتشارات سمت ، تهران ، ۱۳۸۴ .
- حایری زاده ، قاسم خان ، سودابه ، محمد حسین ، یادگیری از طریق همیاری ، نشرنی ، تهران ، چاپ چهارم ، ۱۳۸۴ .
- کرامتی ، محمد رضا ، الگوهای برتر تدریس ، یادگیری مشارکتی ، نشر فراانگیزش ، مشهد ، چاپ دوم ، ۱۳۸۴ .
- رقابت یا رفاقت در کلاس ، مجله روانشناسی تربیتی ، دانشگاه تهران ، سال سی ویکم ، شماره ۲ ، پاییز وزمستان ۱۳۸۰ .